

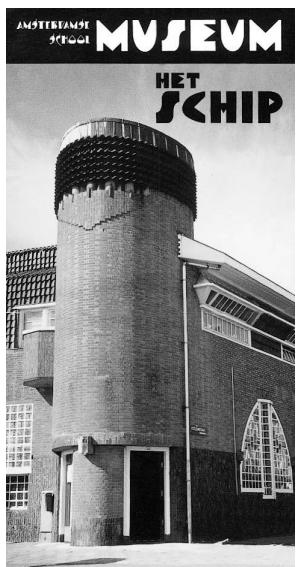
sl.1 Van Gogh muzej, Amsterdam.
Glavna zgrada koju je projektirao nizozemski arhitekt Gerrit Rietveld.

sl.2 Novo izložbeno krilo, građeno 1998./99. po projektu japanskog arhitekta Kisha Kurokawe.

sl.3 Nova zgrada. Polukružni bazen s vodom.

sl.1 Ulaž u Museum Het Schip, Amsterdam

S PUTOVANJA PO NIZOZEMSKOJ I BELGIJI*

SNJEŽANA IVČIĆ, JELENA KOVACHEVIĆ, SANDA MILOŠEVIĆ, BRUNA BACH, LOVORKA MAGAŠ, MARIJANA LUBIN,
ANA POPOVIĆ, JOSIPA PETRINIĆ, IVANA PODNAR, JASMINKA PIRALIĆ □ Filozofski fakultet, apsolventice i studentice Odsjeka za povijest umjetnosti, Zagreb

VAN GOGHOV MUZEJ U AMSTERDAMU. Van Goghov muzej u Amsterdamu nalazi se u središnjem dijelu grada, u muzejskoj četvrti (*museumplein*). Smješten je između Rijksmuseuma i Stedelijka. Čine ga glavna zgrada i novo izložbeno krilo, međusobno povezani podzemnim prolazom.

Glavna zgrada starija je struktura. Projektirao ju je nizozemski arhitekt Gerrit Rietveld 1963./64. godine. To je njegov posljednji projekt, a sam muzej otvoren je nakon njegove smrti 1973. godine. Rietveldova se modernistička poetika uočava u linearnim geometrijskim oblicima i svjetlom, otvorenom prostoru, najbolje u središnjem prostoru, u kojem je stubište osvijetljeno dnevnim svjetlom kroz visoki atrij. Prizemlje, prvi i treći kat galerijski su prostori, i u njima se danas nalazi stalna zbirka (prije izgradnje novoga krila tu su se održavale i povremene izložbe), posvećena radovima Vincenta van Gogha, djelima drugih umjetnika razdoblja (Monet, Tolouse-Lautrec, Gauguin) i poviješću muzejske zbirke.

Drugi je kat uređen kao studijski prostor za proučavanje života i djela Van Gogha, ali i ostalih umjetnika devetnaestoga stoljeća. Posjetitelji se mogu služiti katalozima, knjigama i kompjutorima. Tu su izložena i manja djela iz kolekcije. Kako bi naglasili upravo edukativnu ulogu muzeja, kod ulaza su postavljeni podaci o Van Goghu, njegovu životu i djelima, a cijelokupnom unutrašnjošću dominiraju žuta i plava boja, njegov najčešći odabir iz paleta.

Zgrada je renovirana 1998.-99. godine kada je dodano novo izložbeno krilo, građeno po projektu japanskog arhitekta Kisha Kurokawe. Nalazi se iza glavne zgrade, na otvorenom prostoru uređenog parka kao neovisna građevina. Glavna zgrada i izložbeno krilo povezani su podzemnim hodnikom koji je jedini mogući pristup. Dva kata i podrum ispod su razine zemlje, te je u potpunosti iskorišten minimalni prostor ostavljen na površini.

Kurokawa asimetričnim krivuljama odgovara Rietveldovoj kocki. Iako oba arhitekta dijele modernističke ideje o apstrakciji, Kurokawino krilo se od Rietveldova linearнog stila razlikuje po svojoj zakrivljenosti i utjelovljenju tradicionalne japanske ideje o apstrakciji i skladu s prirodom. Krov i zid nasuprot glavne zgrade su od titanija, a eliptična fasada koja gleda na muzejsku četvrt radena je od skupocjena smedeg kamenja. Simbioza novoga krila i glavne zgrade postignuta je na vizualnoj razini pomoću bazena koji u tlocrtu oblikuje polukrug, a u čijoj se vodenoj površini ogledaju i vizualno susreću dvije strukture, stara i nova.

Snježana Ivčić

MUSEUM HET SCHIP U AMSTERDAMU. Na trgu Spaarndammer, u rezidencijalnoj četvrti Amsterdama, na rubu središnjeg dijela grada, nalazi se monumentalni stambeni blok arhitekta Michela de Klerka. Ova je građevina jedan od ponajboljih primjera amsterdamske škole, arhitektonskog pokreta s početka dvadesetog stoljeća (1915.-1930.). Arhitekt je uspio na vrlo zahtjevnom zemljištu trokutnoga tlocrta stvoriti impozantnu arhitekturu koja opisuje trokut s unutrašnjim vrtom. Nastala je 1919. godine i sadržava 102 stana za radničku klasu, malu dvoranu za sastanke i poštu. Iz bilo kojeg kuta gledanja odaje svoju nekonvencionalnost i neobičnu arhitektonsku formu.

Socijalni značaj amsterdamske škole ističe se u tome što njeni arhitekti grade za niže slojeve građanstva ili za prosječnoga stanovnika, stvarajući prije svega komfor i funkcionalnost uz suvremeni arhitektonski leksik. To je ujedno ideološki odgovor arhitekturi netom minuloga devetnaestog stoljeća koja je bila namijenjena višoj klasi građanstva i često rabila uvozne materijale. Osnovni gradevinski materijal ponovno postaje opeka, od srednjeg vijeka prisutna na prostoru današnje Nizozemske. De Klerk se pojgrava s opekom, tretira je i kao gradevinski i kao dekorativni element. Blokove opeke niže horizontalno i vertikalno, slijedi forme arhitektonske dekoracije i profilacije: tornjića, prozora koji citiraju orijentalne oblike te raznih konveksnih i konkavnih formi, koje bismo prije očekivali na brodu nego u stambenoj zgradbi, pa makar nosila ime "brod" (Het Schip znači na nizozemskom brod).

Kako je rekao Joost de Klerk, sin Michela de Klerka: *Za njega je arhitektura bila igra*.

Ideje i dostignuća amsterdamske škole općenito predstavljeni su posjetitelju izvana, ali i iznutra. Naime, godine 1901. donesen je Akt o gradnji (The Housing Act) koji poboljšava uvjete stanovanja za sve građane, a ne samo za određene slojeve društva. S idejnom pozadinom te duboko socijalne odluke izgrađen je i kompleks Het Schip. Točno stotinu godina kasnije, 2001., u sklopu zgrada Het Schip otvara se muzej koji sadržava podatke o amster-

damskoj školi (uz djela de Klerka izložene su fotografije i podaci o radu H. Wijdervelda, P. L. Kramer, J. M. van der Meyja, G. J. Rutgera) te dokumentacijski centar posvećen problemu javne gradnje. Restauriran je i poštanski ured po de Klerkovoj izvornoj ideji, sve kako bi se dočarao interijer s početka dvadesetog stoljeća. Tko god posjeti Het Schip upoznat će se s amsterdamskom školom arhitekture, a vrlo vjerojatno i postati njezinim poklonikom.

Jelena Kovačević i Sanda Milošević

sl.2 Monumentalni stambeni blok arhitekta Michela de Klerka, Spaarndammer trg, Amsterdam

NEW METROPOLIS (MUZEJ ZNANOSTI I TEHNOLOGIJE) U AMSTERDAMU. New Metropolis, skraćeno zvan NEMO, institucija je iznimnog značenja za kulturni život Amsterdama. Od 1997. godine smješten je u novu građevinu, koju je projektirao arhitekt Renzo Piano, a čiji je monumentalni obris promjenio konturu samoga grada. Naime, zbog sličnosti s uzdignutim pramcem broda koji tone dobila je nadimak - Titanik. Muzejska zgrada forme broda uklopila se u ovaj lučki grad naglašavajući njegovu ekonomsku i povjesnu snagu.

Zgrada NEMA nalazi se na vrhu doka iznad cestovnog tunela koji prolazi ispod amsterdamske luke. Dobro je povezana sa Starim gradom, Pomorskim muzejem i Centralnom stanicom (Željezničkim kolodvorom). Oblikovana je suvremenim sredstvima.

Zrcalna slika tunela koji ponire formira do tridesetak metara uzdižuću liniju krova u funkciji javnoga gradskog trga-tribine s pogledom na panoramu grada. Zakriveno oblikovana pročelja završno su obrađena zeleno oksidiranim bakrenim limom.

Zatvoreni plašt objekta ne odražava unutrašnji prostorni odnos. Time se naglašava kontrast između mračnog svijeta strojeva i sunčane krovne terase. Nedostatak novčanih sredstava potaknuo je arhitekta da unutarnji prostor projekta kao 'noble factory', s vidljivom konstrukcijom i nedovršenom obradom materijala - goli betonski zidovi i stupovi, neobojeno drvo i galvanizirani čelik.

Gradjevina i njeni sadržaji, u idejnom smislu, formiraju završnu fazu Muzeja rada, koji je osnovan početkom dvadesetog stoljeća. Izvorna kolekcija temelji se na izlošcima strojeva toga perioda te tematskim slikama utemeljitelja, Hermanna Heijenbrocka. Na žalost, veze s prošlosti su prekinute i svi stariji izlošci uklonjeni su u korist suvremenih.

Muzej je podijeljen u pet tematskih zona: interaktivnost, tehnologija, energija, znanost i humanističko područje.

NEMO predstavlja tehnološku novinu, ali i muzeološku suvremenost time što posjetiocima omogućuje kreativno izražavanje kroz rad na suvremenoj industrijskoj opremi pod stručnim vodstvom te 'izlete' u virtualnu stvarnost. Svake tri godine sadržaj se upotpunjuje novim izlošcima kako bi se održao korak sa znanstvenim razvojem.

Najreprezentativnije mjesto izložbe nalazi se pod krovnom tribinom. Kolicićna prirodne svjetlosti je vrlo mala i dolazi samo kroz prozore. Pianov prijedlog naručitelj je odbacio kako bi izlošci i legende bili osvijetljeni u tehnički 'spot-light'. Izlošci su dizajnirani kao karikatura jedne vrste 'high-techa' pa prostor previše nalikuje dučanu s video igrama. To je u opreci s prvotnom idejom.

Nesumnjivo će potencijal ovog prostora ubuduće biti bolje shvaćen i opremljen.

Danas strani posjetiocci nepravedno zanemaruju ovu vrijednu muzejsku atrakciju i daju prednost slavnim amsterdamskim muzejima.

Bruna Bach

sl.1 New Metropolis (Nemo), Amsterdam

sl.2a i 2b Muzej je podijeljen u pet tematskih zona: interaktivnost, tehnologija, energija, znanost i humanističko područje koje su sve dobro posjećene.

CRKVA KAO IZLOŽBENI PROSTOR - NIEUWE KERK U AMSTERDAMU. Izložbom Stedelijk Museum in de Nieuwe Kerk 1 - skulptura 1947. - 2002. amsterdamski muzej moderne i suvremene umjetnosti Stedelijk napravio je iskorak iz uobičajene izložbene prakse i kao privremeni izložbeni prostor iskoristio Nieuwe Kerk, gotičku crkvu koja je danas sekularizirana.

Izložba je nastala kao produkt suradnje Stedelijka i Nieuwe Kerk i prva je od tri planirane dionice predvidene za razdoblje od 2002. do 2004. godine. Cilj suradnje je predstaviti bogatu, ali zbog nedostatka izložbenog prostora muzeja, javnosti nedostupnu i nedovoljno poznatu kolekciju s više od 14.000 skulptura. Tim je neobičnim i interesantnim postupkom, prijedlogom crkve kao "muzejske dvorane", korak dalje odvedena izložbena moda korištenja industrijskih hala, čitavih tvornica i skladišta kao muzejskih prostora. Tematsko težište izložbe održane 2002. godine stavljeno je na skulptorskiju djelatnost u razdoblju od 1947. do 2002. Kroz tako odabrani vremenski odsječak organizatori su izložbom dali kratak pregled skulptorske produkcije u drugoj polovici 20. stoljeća, ukazali koliko se tradicionalna definicija skulpture promijenila i proširila, te naznačili u kojim se sve smjerovima kreće skulptura danas.

sl.1 Skulptura u inerijeru Nieuwe Kerk u Amsterdamu: Sol LeWitt, Donald Judd, Walter de Maria, John Chamberlain, Carl Andre

Iako se postavom koji obuhvaća oko 80 skulptura nije istaknula kronološka linija, ipak se implicitno mogla odčitati namjera autora koncepta da kroz predstavljanje nekih od ključnih imena zbirke upute i na neke od ključnih momenata skulpture 20. stoljeća uopće. Kao svojevrsno polazište uzeli su djela Henryja Moorea, Marina Marinija i Karela Appela nastala u poslijeratnim godinama i još uvijek, uvjetno rečeno, tradicionalno oblikovana u kamenu i bronci.

Velik dio izložbe su činile skulpture ključnih autora minimalizma - Donalda Judda, Sol LeWitta i Carla Andrea, te djela umjetnika povezanih s pokretom Arte Povera - Jannisa Kounellisa, Luciana Fabra i Giuseppea Penonea. Skulptorska produkcija osamdesetih i devedesetih je bila zastupljena radovima Anselma Kiefera, Jeffa Koonsa, Johna Chamberlaina, te Brucea Naumana koji svojim instalacijama i video radovima ukazuje na protežnost pojma skulpture u današnjim okvirima. U interijeru crkve posebno su se isticala djela mladih britanskih umjetnika predvođenih Damienom Hirstom i Marcom Quinном.

Interpoliranjem suvremene skulpture u njezinim različitim manifestacija u interijer, tkivo ogoljele protestantske arhitekture, otvorio se prostor za iščitavanje i konstruiranje niza različitih i višestrukih međuodnosa i interakcija na razini crkva - izložbeni prostor - skulptura.

Smještanjem u crkvu skulpture su postavljene u stoljećima glavno mjesto pulsiranja samog grada, koje je iako izgubivši prvu funkciju u memoriji ljudi ipak zadржалo svoj karakter svetosti. Time se i izloženoj skulpturi pridodao legitimitet, odnosno nova značenjska razina. S druge strane, stara je gotička struktura kroz prisutnost suvremene skulpture ponovo zaživjela primivši posredno impulse trenutačnog i aktualnog.

Lovorka Magaš

sl.1 Mauritshuis, Den Haag

MUZEJ MAURITSHUIS. U samom središtu Den Haaga, odmah kraj sjedišta nizozemske Vlade, nalazi se Mauritshuis, muzej čija zbirka sadržava neke od najpoznatijih umjetnina svijeta.

Prvotna namjena zdanja u kojem je sada smješten muzej bila je palača princa Johana Mauritsa van Nassaua, a datira još iz 1640-ih kada su projektiranje i izgradnja bili povjereni najpoznatijim nizozemskim arhitektima toga doba, Jacobu van Campenu i Pieteru Postu. Rezultat je jednostavno i strogo klasično tijelo građevine, artikulirane velikim redom jonskih pilastara, koje se u kontekstu povijesti nizozemske arhitekture pokazuje kao vrlo zanimljivo djelo nizozemskog paladijanizma.

Palača mijenja svoju funkciju 1822. godine, kada u nju ulazi Kraljevski kabinet slika, jedna od najpoznatijih slikarskih zbirki uopće. Svoju slavu ona ne temelji na veličini, poput slikarskih zbirki Louvrea ili Uffizia, nego na ekskluzivnosti. Zbirka je relativno mala, ali se sastoji od uglavnom vrhunskih djela likovne umjetnosti. Stalni postav muzeja nudi pregled nizozemskog i flamanskog slikarstva od 15. do 18. stoljeća, glavni (i najpoznatiji) dio zbirke čine remek-djela Zlatnog doba nizozemskog slikarstva, ali također sadržava kvalitetan izbor flamanskih renesansnih majstora.

Mauritshuis nudi izvrstan pregled nizozemskoga portretnog slikarstva 17. stoljeća, a tu su svoje mjesto našle i čuvena Rembrandtova *Lekcija iz anatomije* dr. Nicolaesa Tulpa i Vermeerova *Djevojka s bisernom naušnicom*, popularno zvana Mona Lisom sjeverne Europe. Genre-slikarstvo zastupljeno je djelima Gerrita Doua, Fransa van Mierisa Starijeg, Gerarda ter Borcha i Jana Steena. Svoje mjesto našli su i najbolji majstori mrtvih priroda kao što su Ambrosius Bosschaert Stariji i Willem van Aelst. Muzej je osobito privlačan ljubiteljima pejzažnog slikarstva i gradskih veduta 17. stoljeća, a među njima ističe se glasoviti Vermeerov *Pogled na Delft*.

Mauritshuis je jedan od rijetkih muzeja u kojem je moguće ležerno, bez gužve i napora pogledati vrhunska djela europske umjetnosti. Svjesno ili ne, uprava muzeja slijedi skrivene i tajne želje posjetitelja - da muzejska zbirka ne bude prevelika, ali da pruža pravo uzbuđenje u susretu s remek-djelima.

Marijana Lubin

sl.1 Muzej Bredius u Den Haagu. Ilustracija

MUZEJ BREDIUS U DEN HAAGU. Muzej Bredius u Den Haagu, udaljen je tristotinjak metara od poznatijeg Muzeja Mauritshuis. Dva muzeja nisu povezana samo blizinom i vrstom zbirke (glavnina izložaka su slike nizozemskog i flamanskog baroka), nego i imenom Abrahama Brediusa (1855.-1946.), jednog od najznačajnijih nizozemskih povjesničara umjetnosti koji je među prvima istraživao nizozemsko slikarstvo 17. stoljeća te bio cijenjeni poznavatelj i kolezionar. Dvadeset godina (1889. - 1909.) bio je na mjestu ravnatelja Kraljevske galerije slika Mauritshuis, a Muzej Bredius sadržava njegovu privatnu zbirku.

Povijest muzeja započinje 1922. godinom, kada se Bredius seli u Monaco. Kuću u Prinsegrachtu u kojoj je dotada

živo, prodao je gradskom poglavarstvu, a zbirku je ostavio na čuvanje gradu uz obećanje da će je nakon smrti predati u vlasništvo. U zalog tom obećanju, gradu je poklonio sliku Jana Steena *Satir*. Nakon Brediusove smrti, 1946., zbirka je prešla u vlasništvo grada. Godine 1985. muzej je zatvoren zbog nestašice finansijskih sredstava. Ubrzo nakon toga osnovana je fondacija *Stichting Bredius Genootschap*, koja je uz pomoć sponzora i suradnju gradskog poglavarstva uspjela osigurati palaču u starom gradskom centru, u blizini Muzeja Mauritshuis, Povijesnog muzeja i Umjetničke galerije Willema V.

Novi Muzej Bredius otvoren je u studenome 1990. godine.

Muzej se danas nalazi na adresi Lange Vijverberg 14, u gradskoj palači iz 18. stoljeća. To je lijevi dio trodijelnog zdanja izgrađenog za bogatog trgovca, Manuela Lopez Suasso, po nacrtu dvorskog arhitekta Pietera de Swart. Kuća je preuređena i ponovno namještena što sličnije originalnom izgledu. Svojim građanskim komforom i intimnom atmosferom stvara savršeno okružje za jednu privatnu kolekciju kakva je ova Abrahama Brediusa.

Postav muzeja podijeljen je na četiri zbirke: slikarstvo, crteži, porculan i srebro. U zbirci slikarstva nalaze se djela velikana nizozemskog Zlatnog doba, kao što su Rembrandt, Jan Steen i Adriaen van Ostade, ali i manje poznati majstori čija izvrsna djela svjedoče o visokoj razini nizozemskog slikarstva uglavnom kroz 17. stoljeće. Zbirka crteža sadržava samo dvadeset i dva, ali zaista reprezentativna djela velikih majstora, kao što su Rembrandt (čak osam crteža), Rubens, Ruisdael, Van Goyen, Liss. Posebno je uspješan njihov postav - u relativno uzak hodnik u sredini kuće. Takav im smještaj omogućava da budu u polutami, što osjetljivom tipu izložaka odgovara, zaštićeni od utjecaja svjetlosti, ali ipak dostupni posjetitelju, što u većini zbirki crteža nije moguće. Također, postav je izvrstan za komparativnu analizu. Uz slike i crteže ističe se i zbirka porculana japanskog, kineskog i njemačkog podrijetla, te zbirka srebra od nizozemskog i engleskog srebra uglavnom iz 18. stoljeća. Posebna je atrakcija optički eksperiment - perspektivna kutija od Elingea, jedna od malobrojnih danas sačuvanih u svijetu. Zbirke su paralelno izložene u svim prostorijama i zajedno s namještajem i cijelokupnim uređenjem prostora tvore dojam interijera jedne dobrostojeće građanske kuće 18. stoljeća.

Za hrvatske prilike neobičan je podatak da se cijeli muzej može unajmiti za promocije, večere ili primanja. Ta činjenica, kao i niz drugih popratnih sadržaja čine ovaj muzej - premda tipom zbirke i arhitekture u koju je smješten pripada muzejskoj tradiciji - iznimno suvremenim u muzeološkoj praksi. Naime, posjetitelj osjeća da intimna zbirka jednog iznimnog čovjeka nije samo njegova povlastica ili povlastica uske skupine, nego baština zajednice shvaćene u najširem smislu.

Ana Popović

sl.2 Zgrada Muzeja Bredius u Den Haagu danas"

GEMEENTEMUSEUM U DEN HAAGU. Zgrada Gemeentemuseuma u Den Haagu jedno je od posljednjih djela nizozemskog arhitekta Hendrika Petrusa Berlagea (1856. - 1934.), pionira nizozemske moderne arhitekture, građena između 1927. i 1935. godine.

U zgradi - izvorno građenoj za mujejsku namjenu - danas se čuvaju i izlažu djela iz nekoliko zbirki (zbirka moderne umjetnosti, primjenjene umjetnosti, glazbenih instrumenata i notnih zapisa, povijesne i suvremene modne odjeće), održavaju se brojne izložbe, edukativni programi uglavnom namijenjeni djeci školske dobi, filmske projekcije vezane uz aktualne izložbe, a različita i dinamična ponuda našla je i dosljedan odgovor - mujejski je prostor prepun obitelji, parova i skupina prijatelja, pa djeluje kao omiljeno mjesto izlazaka stanovnika i posjetitelja Den Haaga.

Visionarski koncipirana zgrada četvrtastog tlocrta s atrijem u nutrini, građena po projektu H. P. Berlagea uspijeva zadovoljiti sve navedene zahtjeve. U želji za intimizacijom, posebice naglašenom u unutrašnjem prostoru, razdijeljeno je u "ćelije", što se na prvi pogled može činiti nejasnim i nepreglednim. No, podjela prostora u manje segmente dio je zamisli koja se logično provlači kroz čitavu zgradu uključujući i oblikovanje eksterijera. Zgrada muzeja ne nameće se posjetitelju veličinom, bogatom dekoracijom ili skupocjenim građevinskim materijalom. Sve vanjske zidne površine obložene su opekom koja svojom svjetložutom bojom i organizacijom u karakteristične dekorativne uzorce istovremeno postaje ukrasom građevine. Slikovit vizualni efekt nastaje zrcaljenjem pročelja zgrade u vodenim površinama, jednostavnim pravokutnim bazenima, koje "odvajaju" zgradu muzeja od gradskog prostora. Prostrani prilazni hodnik, rastvoren velikim staklenim površinama, čini svojevrstan prijelaz iz prostora grada u prostor muzeja.

Intimizacija izložbenog prostora je možda najizraženija u nizu "ćelija" prvoga kata rastvorenih prema hodniku koji se proteže uz tri strane središnjeg dvorišta. Njihova veličina i prostorna organizacija pretpostavlja manji broj izložaka i onemogućuje istovremeno zadržavanje većeg broja posjetitelja. Distrakcija se pokušava svesti na minimum. Na taj način stvoreni preduvjeti za kvalitetniji i prisniji odnos posjetitelja i umjetničkog djela.

sl.1 Gemeentemuseum u Den Haagu.

sl.2 Gemeentemuseum u Den Haagu.
Hodnik koji vodi do glavnog ulaza

Tako se u sklopu nedavno održane izložbe "Kunst + Religie in Rusland" pažnja posjetitelja, na primjer, mogla usmjeriti na nekoliko djela Kazimira Maljevića ili Vasilija Kandinskog, izloženih u tako koncipiranim prostorima. Nekonvencionalna organizacija prostora isprva može zbuniti posjetitelja navikla na tradicionalne muzeje 19. stoljeća, na reprezentativne građevine u kojima dominiraju velike dvorane s mnogo izloženih djela. Berlage ne stvara građevinu koja će zadiviti posjetitelja veličinom volumena i unutrašnjeg prostora i izazvati osjećaj strahopoštovanja. Njegova je namjera suprotna, on stvara građevinu koja je u funkciji čovjeka, koja mu je bliska već u samom eksterijeru u smislu korištenja opeke, građevinskog materijala karakterističnog za Nizozemsku, ali isto tako i prostorno, oblikovanjem prostornih jedinica po mjeri čovjeka.

Josipa Petrinić

sl.1 Muzej Kröller -Müller, Otterlo. Detalj parka sa skulpturama.

MUZEJ KRÖLLER-MÜLLER, OTTERLO. Muzej Kröller-Müller, smješten u nacionalnom parku kraj Otterloa u Nizozemskoj, osnovan je 1938. godine. Ipak, svojom multidisciplinarnom koncepcijom on vrlo suvremeno korespondira s postmodernim shvaćanjem muzeja i boravka u njemu. Potvrde ove tvrdnje dobiva svaki posjetitelj na licu mjesta, a sama povijest zbirke, njezine donatorice i utežljiteljice muzeja govore o vrlo ranoj osvještenosti umjetničkoga komuniciranja. Naime, zbirku je osnovala Helene Kröller-Müller (1869.-1939.), žena bogatog industrijalca, ali građanka, neopterećena bezbrojno puta uskrslom tradicijom. Umjesto djela starih majstora ona je svoj skupljački interes usmjerila umjetninama vlastitog vremena i prostora. Tu je zbirku 1935. godine poklonila državi pod uvjetom da se za nju sagradi muzej unutar njena tadašnjeg lovišta. Projekt je dobio Henry van de Velde. Muzejska zgrada usred šume koncipirana je kao skladna cjelina arhitekture i prirode, kultiviranog i organskog. Asimetrična, raščlanjena struktura zgrade širi se terenom poput nadzemnoga korijena, velikim staklenim zidovima vizualno uvlači drveće i zemlju u svoj obzor, tako da stvarni krajolik promatran iz unutrašnjosti izgleda kao uokvirena slika koja se pruža od poda do stropa. Granica unutrašnjeg i vanjskog maksimalno je dokinuta. Henry van de Velde ostvario je taj dojam naročito u predvorju muzeja, doslovnom i simboličkom uvodniku u samu muzejsku zbirku. Suptilnim vođenjem posjetitelja najprije kroz slobodnu prirodu parka, a potom preko poluotvorenog predvorja do samih izložbenih prostorija, izbjegnut je neugodan osjećaj naglog zatvaranja u muzej. Ono često implicira prisluhnjanje te umjetno razgraničavanje profanog vanjskog svijeta od uzvišenijeg, diviniziranog svijeta umjetnosti. Upravo u toj ideji krije se nevjerojatno suvremena koncepcija povezivanja svakodnevnog i elitnog, otvaranja simultanom doživljaju cijelokupne okoline, kompariranja, nadopunjavanja, promišljanja bez ograda.

Svaki posjetitelj svoj je vlastiti organizator izložbe. Dolaskom u predvorje pred njim se otvaraju mogućnosti - u tom ekilibriju arhitektonskog i prirodnog on može izaći u park ili ući u zatvoreni muzej. Zatim slijede nove ambivalentnosti: u slučaju muzeja raskrije vodi ili prema stalnom postavu skulpture i slikarstva 19. i 20. stoljeća, s posebno značajnom zbirkom djela van Gogha, ili prema privremenim izložbama. U slučaju parka sloboda kretanja još je veća: planirane krivudave staze, koje prate nepravilnost šume i lugova, vode do skulptura Augustea Rodina, Henryja Moorea, Barbare Hepworth, Maria Merza... Umjetnička djela predstavljena na dramatski jačim mjestima (uzvisine, proplanci) vide se s veće udaljenosti, a na posjetitelju je odluka hoće li izabrati stazu koja će mu dati uvid iz blizine, ili će pak, bez prezirnih pogleda na potiljku, okrenuti leđa i poći do koje druge umjetnine. Svaki pojedinačni posjet muzeju na taj način postaje uvek novo iskustvo u novom prostoru stalne prirode koja se neprestano mijenja, s novim rasporedom i izborom izložaka. Tu se ujedno otkriva i novi odnos prema posjetitelju kao prema režiseru vlastita obilaska, kojemu se daje mogućnost aktivnog osmišljavanja svog vizualnog doživljaja, to je - uz iznimnu zbirku - velika ostavština Muzeja Kröller-Müller današnjem čovjeku i suvremenoj muzejskoj praksi.

Ivana Podnar

KRALJEVSKI MUZEJ LIJEPIH UMJETNOSTI U BRUXELLESU. Svakom posjetitelju užurbane prijestolnice Europe - Bruxellesa - s imalo interesa spram umjetnosti, obavezna je postaja ulice de la Régence 3. Na toj se adresi nalazi Kraljevski muzej lijepih umjetnosti, a poštujući dvojezičnost grada, navest ćemo oba naziva: Musées royaux des Beaux-Arts de Belgique, Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België. Veliki kompleks međusobno povezanih klasicističkih palača sadržava muzeje sa zbirkama starih majstora (15. do 18. stoljeće), moderne umjetnosti (19. i 20. stoljeće), Muzej Wiertz i Muzej Meunier. Zbirka kraljevskih muzeja stara je preko dva stoljeća, a burna joj prošlost održava povjesna zbivanja u Belgiji. Umjetnička djela skupljana su u početku pod francuskom vlašću i pod njihovim nadzorom (1794.-1815.). Godine 1801. Napoleon Bonaparte osniva Muzej grada Bruxellesa, a otvoren je dvije godine kasnije. Za vrijeme nizozemske vlasti (1815.-1830.) fond umjetničkih djela se povećava, kao i veličina kompleksa bivšeg suda u koji su smještena. Od 1830., godine belgijske samostalnosti, muzej postaje

najprije vlasništvom grada, a potom države. Šezdesetih godina istog stoljeća Muzej Antoinea Wiertza postaje dijelom Kraljevskog muzeja, a stoljeće kasnije elitnom društvu pridružuje se i Muzej Constantina Meuniera. Posljednji je osnovan Muzej moderne umjetnosti 1984. godine.

Glavni dio stalnog postava zbirke starih majstora čine umjetnička djela konfiscirana u vrijeme Francuske revolucije i ona koju je muzeju ostavila francuska skupljačka strast. Slike iz bivše južne Nizozemske najatraktivniji su dio zbirke. Izložene su kronološkim redom kako bi posjetitelji mogli pratiti razvoj stilskih formacija i osoba jednoga od najfascinantnijih razdoblja u umjetnosti - ranog nizozemskog slikarstva. Avantura započinje djelima flamanskih velikana Rogiera van der Weydena, Dirka Boutsa, Hansa Memlinga, a kulminaciju doseže u sljedećem stoljeću, u dvorani sa slikama Pietera Bruegela starijeg. Slikarstvo 17. i 18. stoljeća predstavljeno je djelima trojice velikana flamanske škole - Petera Paula Rubensa, Jacoba Jordensa i Antona van Dycka.

Muzej moderne umjetnosti - koji je sa starim majstorima povezan podzemnim hodnikom - započinje panoratom umjetničke situacije 19. stoljeća. Izložbeni princip razlaže umjetnine dijelom tematski, a dijelom kronološki u šest nivoa. Umjetnost 20. stoljeća smještena je u etažama ispod zemlje, ali prostorija osvijetljenih kroz "ukopano" dvorište. Muzeju moderne umjetnosti organizacijski (i vremenski) pripadaju muzeji posvećeni A. Wiertzu i C. Meunieru, dvojici ključnih belgijskih umjetnika 19. stoljeća. Slijedeći suvremene težnje muzeja da osim izložbene razvije i druge društvene uloge, Kraljevski muzej lijepih umjetnosti nudi predavanja, radionice, usluge čitaonice s vrlo bogatim fondom knjiga i časopisa i tako postaje nezaobilazno mjesto ne samo turistu nego i studentu ili stručnjaku koji svoju pozornost usmjeruje prema nekom od razdoblja, pravaca ili imena zastupljenih u kompleksu muzeja.

Jasminka Piralić

*Terenska nastava najbolji je i najučinkovitiji oblik nastave. Rasprave o problemima u scenografiji njihova izvorišta i sa zornim predočenjem umjesto pukih verbalnih argumenata, studenti usvajaju kao vlastito iskustvo - duboko i trajno. Apsolventi i studenti IV. godine Odsjeka za povijest umjetnosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu organizirali su stoga u listopadu 2002. apsolventski put u Nizozemsku i Belgiju kao potporu i provjeru onoga znanja koje su skupili u godinama studija. Njihove osvrte na pojedine dionice puta udomili smo u našem časopisu sa željom da ostvarimo sponu između budućih kolega i stručne zajednice u koju se pripremaju uči. (Op.up.)

Kraljevski muzej lijepih umjetnosti u Bruxellesu. Pročelje i detalj dvorišnog dijela

FROM A TRIP TO THE NETHERLANDS AND BELGIUM

Teaching in the field is the best and most efficient form of teaching. Discussions concerning problems at the scene of their origin with vivid arguments instead of mere verbal arguments are adopted by students as their own deep and lasting experience. Senior undergraduate students from the Department of the History of Art at the Faculty of Arts in Zagreb organised a trip to the Netherlands and Belgium in October of 2002 in order to promote and test the knowledge they gathered during their years of study. Their reviews of individual segments of the trip - the Van Gogh Museum, Amsterdam; the Museum Het Schip, Amsterdam; the New Metropolis (Science and Technology Museum), Amsterdam; the Nieuwe Kerk, Amsterdam; the Museum Mauritshuis, Den Haag; the Bredius Museum, Den Haag; the Kröller - Muller Museum, near Otterlo; and the Royal Museum of Fine Arts, Brussels - are presented in our periodical with a view of establishing a link between future colleagues and the professional community they are about to enter.